

Öğretilmeyen Bir Çocuk Edebiyatı

Yasin Mahmut YAKAR*

Bu soruyu cevaplayabilmek için çocuk kavramının tarihî gelişimine değinmek gerektiği kanaatindeyim. Bilindiği gibi Orta Çağ Avrupa'sında çocuğu karşılayacak bir isim bile bulunmuyordu. Ülkemizde de gerek dönem fotoğraf ve resimlerinde gerekse divan edebiyatında karşımıza çıkan çocuk imgesinin çok da istenen düzeyde olduğunu söylemek mümkün değil. Böyle bir ortamda yani çocuğun önemszenmediği bir dönemde çocuklar için kaleme alınmış nitelikli eserlerin olması da elbette beklenemez. Çocuk edebiyatımızın geçmişine baktığımız zaman özellikle II. Meşrutiyet Döneminde önemli gelişmelerin yaşandığını görülür. Bu dönemde Satı [El Husri] Bey'in çabalarını özellikle belirtmek gerekir. Satı Bey, Darulmuallimin Müdürlüğüne getirildiği zaman bir konferans düzenler. Bu konferansta çocuklar için yazılmış metinlere ihtiyaç duyulduğunu belirtir ve özellikle çocuk şiiri ve çocuk şiirinin sahip olması gereken özellikler üzerinde durur. Dönem edebiyatçıları çocuklar için yazmaya davet eder. Bu çağrıya ilk cevap veren kişi Ali Ulvi Elöve olur. Satı Bey, Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler* adlı eserine yazdığı ön sözde edebiyatçılarımızda "çocukla uğraşmanın çocuk kalacağı" yönünde bir kanaat oluştuğunu ve bunun son derece yanlış olduğunu vurgular. Ne yazık ki Satı Bey'in yanlış bulduğu bu kanaatin uzun bir süre daha devam ettiğini görülmektedir.

Çocuk edebiyatı öğretiminde başarısız olmamızın bir diğer nedeni de çocuğun olduğu gibi çocuk edebiyatının da önemszenmemesidir. Gereksiz âdeta edebiyat altı bir tür olarak görülen çocuk edebiyatına yönelik bu yanlış değerlendirmenin üzüntüyle söylemek gerekir ki bugün de birtakım yansımaları dikkat çekmektedir. Tabii buna çocuk edebiyatının basit bir edebiyat olarak algılanmasını da eklemek gerekir. Hâlbuki üzerine basa basa vurgulamak gerekir ki eğitim sistemimizin en büyük sıkıntılarından biri olan kitap okuma alışkanlığı kazandıramama sorunu ancak nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklarımızı doğru zamanda karşılaştırarak çözülebilir.

Ülkemizde çocuk edebiyatı öğretimi belirli okulların belirli bölümlerinde verilmektedir. Bunlar, eğitim fakültelerinin sınıf, okul öncesi ve Türkçe öğretmenliği bölümleriyle sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarının ve kız meslek liselerinin çocuk gelişimi bölümleridir. Ancak, anılan bölümlerde verilen / verilmeye çalışılan çocuk edebiyatı eğitiminin niteliğinin ciddi biçimde sorgulanması gerekmektedir. Burada öncelikli sorun çocuk edebiyatı için ayrılan ders saatinin son derece kısıtlı olmasıdır. Takdir edilmelidir ki sekiz yarıyılın sadece birinde o da haftada iki saat olarak okutulan çocuk edebiyatı dersinin yeterli olması mümkün değildir. Çocuk edebiyatı dersleri basite alınmakta, herkes tarafından okutulabilecek bir ders gibi algılanmaktadır. Bu durum, çocuk edebiyatı, gerekliliği ve önemi konusunda farkındalık oluşmasını engellemektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Erzinan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Çocuk edebiyatı alanında yetişmiş eleman sorunu da önemli bir sıkıntı olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle eğitim fakültelerinde görev yapan ancak lisansüstü çalışmalarını alan üzerine yapmış akademisyenlerin çocuk edebiyatını ve bu alandaki çalışmalarını “kolaya kaçmak” olarak görüp çocuk edebiyatına yönelmeleri bunun en büyük nedenidir. Çocuk edebiyatı alanında yapılan lisansüstü çalışmaların önemli ölçüde birbirini tekrar eden, daha çok çocuk yazarları üzerine yapılmış monografiler biçiminde olması bu anlamda sayabileceğimiz bir başka sıkıntıdır. Türkçe öğretimi konusunda lisansüstü çalışmalar yapmış akademisyenlerin bile çocuk edebiyatını sadece Türkçe öğretiminde kullanılacak metinler için kaynak olarak görme eğiliminde olması da hem şaşırtıcı hem de üzücü bir durumdur.

Yukarıda saydığımız sıkıntılar, beraberinde çocuk edebiyatı konusunda farkındalık sahibi olmayan öğretmenlerle birleşince ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler ne çocukluk ve ilk gençlik dönemine yönelik yazılmış nitelikli eserlerden haberdar olabilmekte, ne de okuma alışkanlığı kazanabilmektedirler. Bütün bunlar yetmezmiş gibi çok iyi niyetlerle uygulamaya konulan ancak gerek hazırlanma aşamasında gerekse uygulama aşamasında birçok hata yapıldığını düşündüğümüz 100 Temel Eser Projesi de çocuk edebiyatına ve çocuk edebiyatı öğretimine darbe vurmuştur. Listeyle ilgili birçok sorundan bahsedilebilir. Ancak bir noktaya özellikle vurgu yapılması gerektiği düşüncesindeyim. Gerek öğrenciler, gerek veliler, gerekse öğretmenler ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde okunacak kitapları sadece 100 Temel Eser Listeleri’nde adı geçen kitaplardan ibaret olarak görmektedirler. Bu durum hem çocuk edebiyatımızın gelişmesini engellemekte, hem de ciddi bir kolaycılığa ve tembelliğe neden olmaktadır.

Çocuk edebiyatı eğitiminde başarılı olabilmek için öncelikle Türkçe, sınıf ve okul öncesi öğretmenlerine bu alanda hizmet içi eğitim verilmesi gerekmektedir. Böylece çocuk edebiyatı konusunda yeterli eğitim alamamış veya öğrendiklerini güncelleyememiş öğretmenlerimize yeni bir kapı aralanabilir. Üniversitelerde okutulan çocuk edebiyatı derslerinin en az iki yarıyıl ve her yarıyıldan dört saat olarak okutulması da bu anlamda getirilebilecek çözüm önerileri arasında bulunmaktadır. Yine çocuk edebiyatının akademik çalışmalarda bağımsız bir ana bilim dalı olarak kabul edilmesi lisansüstü alanda niteliğin artmasına yardım edebilir. Üniversitelerde kurulacak ve çocuk edebiyatının kuram, teknik ve eleştiri alanında gelişmesine katkı sağlayacak çocuk edebiyatı araştırma enstitüleri de bu konuda sunulabilecek çözüm önerileri arasında yer almaktadır.

Çocuğun nesne değil özne konumunda olduğu, çocuk edebiyatının bağımsız bir çalışma alanı olarak kabul edildiği, üniversitelerde lisans ve lisansüstü düzeyde nitelikli çalışmaların yapıldığı bir Türkiye’de çocuk edebiyatının ve çocuk edebiyatı öğretiminin daha başarılı olacağı da muhakkaktır.